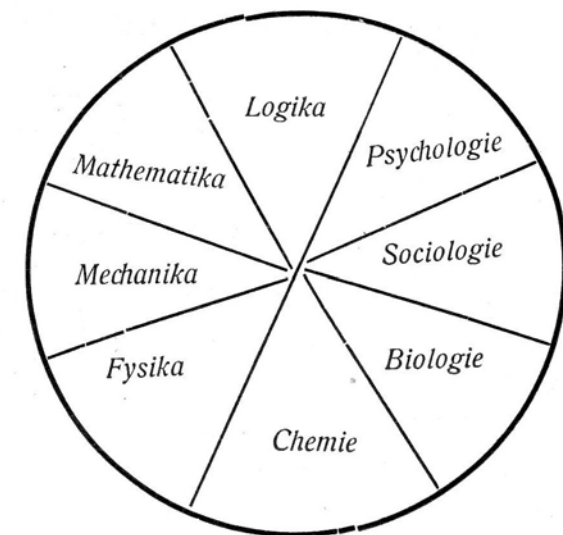

Dějiny české sociologie

Současný stav poznání
a výhledy do budoucna

Zdeněk R. Nešpor
Sociologický ústav AV ČR

K čemu jsou dějiny sociologie?

- Dluh vůči našim předchůdcům

(oborové důvody)

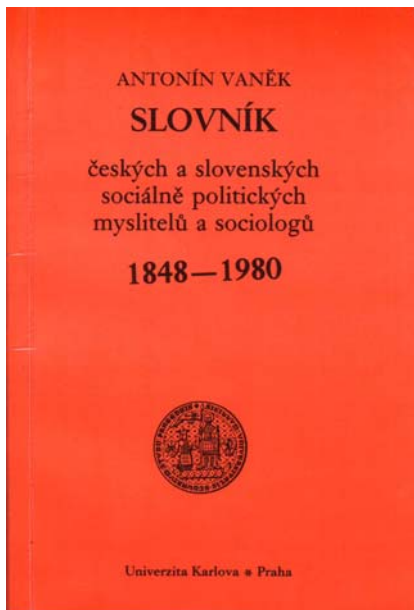
- Kumulativnost poznání, dialog s klasiky
- Věčná, teoretická a metodologická path dependency (často nevědomá)
- Historická komparace

(mimooborové důvody)

- Minimální znalosti o vývoji (české) sociologie
- Dějiny vědy a jejího společenského působení
- Sociologie jako obraz/esence vývoje moderní české společnosti

Proč o české sg. víme tak málo?

(Vaněk)

- Rudolf Telšník (1886 – „za války v k. táboře“)
- „Jako zástupce Československa se stal předsedou Mezinárodního úřadu práce v Ženevě (1920-1931).“
- „Podporoval rozvoj sociologie v ČSR.“

(Slovník)

- Rudolf Teltšík, roz. Teltschik (1886 – 1942)
- 1920-31 v ILO pracoval v divizi pro vztahy mezi členskými zeměmi a později v divizi pro výzkum; řadový referent, jeho pokusy o povýšení byly neúspěšné
- Přátelství s Chalupným, žádné sociologické dílo však nevytvořil

Projekt Dějiny a současnost české sociologie

- (Návaznost na projekt Dějiny č. sg. náb., ačkoli primárně sloužil jako podklad hist. a sg. projektů)
- GA ČR, 2010-13, 5.212 tis. Kč
- Realizace na Sociologickém ústavu AV ČR
- Řešitel: **Zdeněk R. Nešpor**
- Tým:
Vladimír Benáček, Tomáš Čížek, Ludmila Fialová, Lumír Gatnar, Nela Hesová, Jan Horský, **Dušan Janák, Anna Kopecká**, Jindřich Krejčí, Eva Mikolášová, Alena Miltová, † **Jiří Musil**, Olga Nešporová, † **Miloslav Petrusek, Jakub Rákosník**, Jiří Ryba, Věra Sokolová, Radka Taucová, **Jiří Večerník**, Olga Vodáková, **Michael Voříšek**
- Výstupy:
10 knih, 12 článků IF, 9 článků rec., 6 kapitol, 21 inform./populariz. textů

VÝJIMEČNOST P-U:

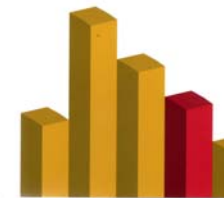
- Kvalitní, osobně zainteresovaný a dělný tým
- Unikátní propojení sociologického a historického výzkumu
- Poslední možnost zapojit pamětníky 60. let (a jejich archivy)

Hlavní linie výzkumu

- Publikované práce
 - Soupis knižní produkce → *Bibliografie*
 - Soupis časopisecké produkce → *Edice čsp.*
 - Analýzy
- Instituce
 - Archivní a orálněhistorický výzkum výzkum (nově kupř. studium sg., DT Pardubice)
- Osobnosti
 - Archivní a orálněhistorický výzkum (ve výjimečných případech samostatné studie: J. Mertl, J. Šíma, M. Petrušek, A. Štefánek)
 - V případě žijících sebeprezentace → *Kdo je kdo* (data využita i analyticky)
 - Nalezení nepublikovaných děl
- Analýzy „epoch“ / velkých témat, samostatně dílčí výstupy
- Celková syntéza

BIBLIOGRAFIE ČESKÉ KNIŽNÍ
SOCIOLOGICKÉ LITERATURY
(DO ROKU 2009)

Nela Hrosová
Lumír Čáslav
Eva Mládková
Radka Táčová

EDICE
ČESKÝCH
SOCIOLOGICKÝCH
ČASOPISŮ

Parlament (výběr 1921–1931)
Sociální problémy (1931–1939, 1947)
Sociologická revue (1930–1940, 1946–1949)
Kritický obzor (1987–1989)

Nejpor & Anna Kopecká (eds.)

KDO JE KDO
V ČESKÉ SOCIOLOGII
A PŘÍBUZNÝCH OBORECH

[Jak se hledá pozůstalost - příklad Jaroslava Šímy (1914 – 1955)

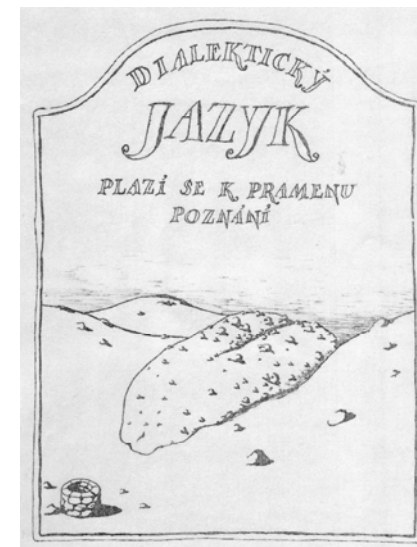
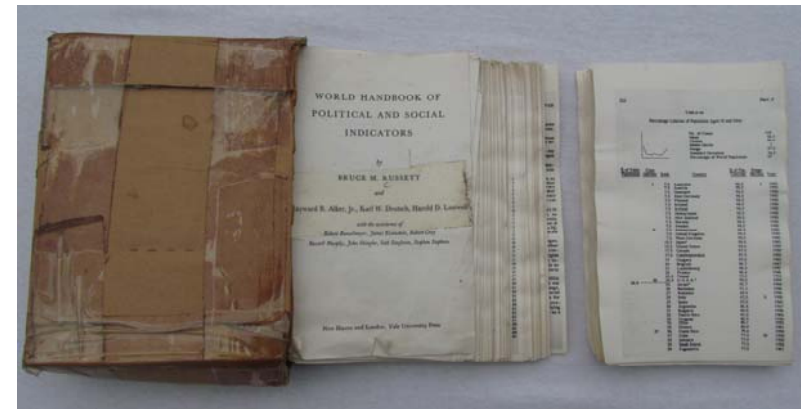

PROČ JI HLEDAT?

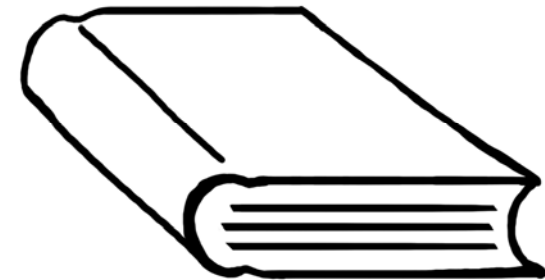
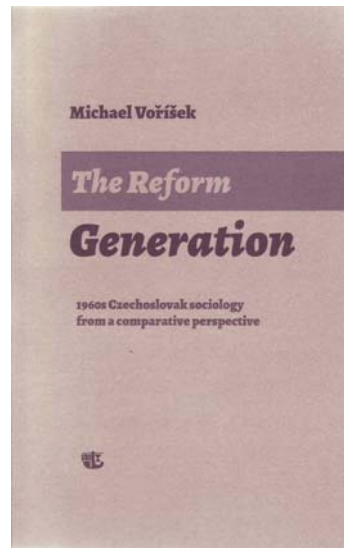
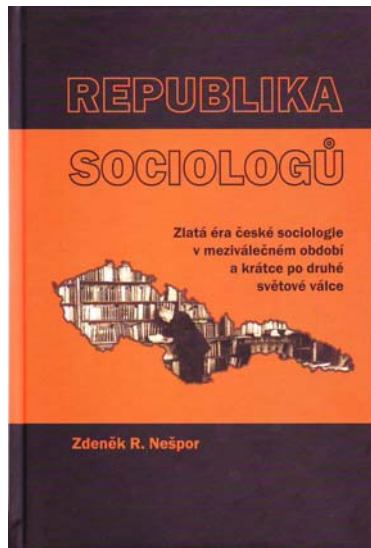
- Publikované texty a sekundární zdroje nestačí
 - Ověření biografických dat
 - Příp. nepublikované rukopisy
 - Ohlasy a další informace
 - Fotografie
- Archivní pozůstalost neexistuje
 - V institucionálních fondech zastoupen málo / jednostranně (zaměstnavatelé: SŠPN, M. soc. péče, M. vnitra, NK; oborová org.: MSS; studium: seminář CČS(H), SŠPN, UK, MU; církve: CČS(H), NSČU; sebekritika v knihovně FLÚ „ztracena“)
 - Dtto pozůstalosti jiných osob (I. A. Bláha, E. Chalupný)
 - Informace v dalších institucionálních fondech neexistují (např. retribuční soud, KSČ)
 - Osobní návštěva míst posledního pobytu – hledání potomků a/nebo pamětníků
 - Žádost příslušnému soudu o nahlédnutí do pozůstalostního řízení
 - (Neúspěšné) hledání domku v Kytlici
 - Osobní návštěva míst posledního známého pobytu dědiců – nalezena jedna žijící dcera
 - Ověření a doplnění informací známých z prim. a sek. zdrojů

Poděkování

- Práce na projektu by nebyla možná bez vydatné pomoci
 - pracovníků knihovny SOU AV ČR
 - archivářů
 - příbuzných a přátel
 - dalších sociologů
- Zvláštní poděkování si zaslouží
 - Mgr. Daniela Jungmannová
 - Prof. Petr Matějů
 - Dr. Alena Miltová
 - Prof. Ivo Možný
 - Dr. Eva Němcová
 - Ing. Vladimír Pistorius
- (Některé fotografie bylo třeba kupovat)

[Analýza a kontextualizace „velkých témat“ → dílčí syntézy]

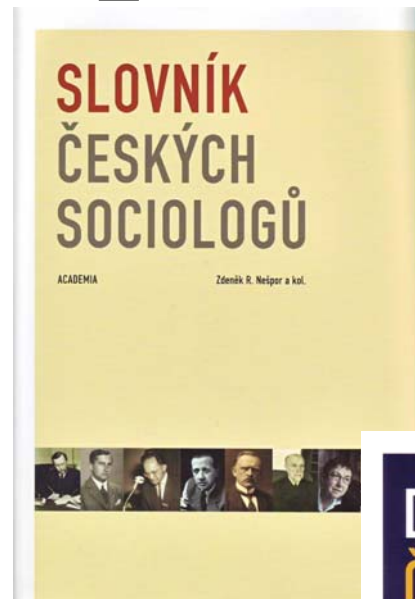
O. Vodáková: Sociologie mimo sociologii

„Menší“ celky analyzovány a interpretovány v rámci studií:

BSŠ vs. PSŠ (Janák), studium sg. (Nešpor), č. sg. na Slovensku (Nešpor), sg. zemědělství (Nešpor), sg. rodiny (Nešporová), sg. politiky (Rákosník), soc.-polit. výzkumy (Večerník) ad.

(+ posthumní vydání textů M. Petruska: *Marx, marxismus a sociologie*)

Hlavní výsledky

- Komplexní zpracování dějin české sociologie
 - zcela nové v rovině osob, institucí, témat, teorií i metod
 - vč. okrajových (sub-)disciplín
 - vč. jinojazyčných sociologií v českých zemích
 - diskuse nad spornými otázkami
- Nezbytný základní krok pro případné další výzkumy či nové interpretace
- Materiál pro sociology (historická komparace) a historiky

Co se nepodařilo / zbývá do budoucna

- Zpracování některých okrajových témat
 - např. sg. hudby, vazby mezi sg. a pedagogikou, infiltrace sg. obce StB
- Zařazení všech hraničních (sub-)disciplín
 - např. mediální studia, „kulturální studia“
- Výzkum mezinárodních vazeb české sociologie
 - osobní a institucionální vazby
 - teoretické, metodologické a tematické souvislosti
 - zahraniční vědomí o české sociologii
- Prezentace výsledků na mezinárodním poli
 - hlavně v zahraničí vydaná monografie srovnatelná s prezentací jiných „národních“ sg. škol

(Nic z toho nebylo v rámci projektu z časových důvodů plánováno)

Závěrem

- *Dějiny české sociologie* patří z hlediska vědecké kvality a informační hodnoty k tomu nejlepšímu nejen v české, ale i ve světové vědecké produkci. Autorskému týmu se podařilo vytvořit soustavný popis vývoje nejen sociologického myšlení, ale také představit jejich širší akademické a mimoakademické souvislosti, ukázat vzájemné propojení institucionálního a intelektuálního vývoje oboru (*Jarostaw Kiliński*).
- Zevrubné zpracování dějin české sociologie je pro tuto disciplínu velkým darem. Humanitní a společenské vědy totiž, na rozdíl od věd přírodních, potřebují jasné povědomí o svých kořenech, neboť jinak ztrácejí sebereflexi i orientaci. Genetický klíč je možná tím nejlepším, pomocí něhož lze současnému stavu české sociologie porozumět – i proto, že je právě v depresi, její meritorní výsledky jsou nevalné a zájem o ni klesá. Přitom ale myslím, že jako obor má intelektuálnímu trhu rozhodně co nabídnout (*Ivo Možný*).
- Splnění projektu bylo sice hodnoceno jako vynikající
- ...nicméně navazující projekt „Česká sociologie v mezinárodním kontextu“ nebyl i přes velice přejné zahraniční posudky GA ČR udělen.

[Děkuji za pozornost!]

Kontakt: zdenek.nespor@soc.cas.cz